

MELİKE KOÇAK

BEŞİNCİ
PENCERE

CEMİL KAVUKÇU KİTABI

İNCELEME

Melike Koçak
BEŞİNCİ
PENCERE

CEMİL KAVUKÇU KİTABI

Can Yayınları: 1721
Türk Edebiyatı: 502

© Melike Koçak, 2008
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2008

1. basım: Mart 2008

Yayına Hazırlayan: Faruk Duman

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gülay Yıldız
Düzelti: Nurten Sönmezcan

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası

ISBN 978-975-07-0923-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Melike Koçak
BEŞİNCİ
PENCERE
CEMİL KAVUKÇU KİTABI

İNCELEME

CAN YAYINLARI

**MELİKE KOÇAK'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTABI**

99 BEYİT / *şiiir*

Melike Koçak, 1978 yılında Zonguldak'ta doğdu. 1998 yılında, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden “Nezihe Meriç'in Öykülerinde Kadın Temi” konulu bitirme tezi ile mezun oldu. Halen İstanbul'da bir özel okulda edebiyat öğretmeni olarak çalışmaktadır. Notos Öykü, Kitaplık, Adam Öykü, İmge Öyküler, Yeni Biçem, Edebiyat dergilerinde, Cumhuriyet Kitap ekinde, öykücüler, öyküler üzerine eleştiriler, öykücülerle söyleşiler ve öyküler yayınladı. 10. Ankara Öykü Günleri ve 7. İzmir Öykü Günleri'ne günümüz öyküleri, öykücülerini ve onur konuğu Füzuzan hakkında düzenlenen panellere konuşmacı olarak katılmıştır. *99 Beyit / Divan Şiirinden Beyitler ve Çözümlemeleri* adlı kitabın yazarlarından biridir.

İÇİNDEKİLER

Giriş 9

I

Cemil Kavukçu Öyküleri Kimleri, Nereleri, Neleri,
Nasıl Anlatır? / *Melike Koçak* 13

Cemil Kavukçu'yla Gerçek – Rüya Yolculuğunda
İlk Adım / *Melike Koçak* 30

“Suda Bulanık Oyunlar” Romanının Bulanık
Kişisi Tarık / *Melike Koçak* 41

Cemil Kavukçu Romanlarında Bir Eşik:
“Gamba” / *Melike Koçak* 46

Okuma Günlüğünden Notlar (“Kendi Yatağını Çizen
Öyküler: Bir Cemil Kavukçu Portresi”) / *Melike Koçak* 52

II

Simgelerle “Ormanın İçlerine Doğru” ve
Yaratıcı Yazarın Bilinci / *Hivren Demir-Atay* 61

Uzak Noktalara Doğru / *Hasan Ali Toptaş* 83

Cemil Kavukçu'nun Üç Öyküsünde “Metinlerarası
Çerçeve” Uygulaması / *Zerrin Eren* 87

Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak / *Semih Gümüş* 100

Başkalarının Rüyalarında Geçip Giden
Çocukluğumuz / *Müge İplikçi* 108

Ulusal Karakterin Belirlenmesi Üzerine Öyküler:

Cemil Kavukçu'nun Taşrası / <i>Sevinç Özer</i>	112
Cemil Kavukçu'nun Yeni Hikâye Kitabı / <i>Fethi Naci</i> . .	134
Yaşamın Doğasında Kendi Yatağını Çizen Öyküler / <i>Tülin Er</i>	151
Cemil Kavukçu'nun Öyküleri / <i>Vecihi Timuroğlu</i>	162
Kavukçu Öykücülüğünü Ele Veren Eksenler / <i>M. Sadık Aslankara</i>	180
Öykücünün Romanı / <i>Semih Gümüş</i>	196
Cemil Kavukçu'nun Kitapları	205
Kaynakça	207
Kaynakçaya Ekler	210

GİRİŞ

Yaratıcı/çözümleyici her okuma, okuyanın/alımlayanın zihninde, metnin derinlerine, gizlerine, kuyularına çıkılan yolculuktur. Bu yolculuk süresince, okurun anahtarı, kimi zaman akademik disiplinler kimi zaman zihinsel ve duygusal donanımdır. Esas olan, her metnin kendine özgü dünyasının kapılarının kilitlerini açmak, öznel alımlamayı/yorumlamayı nesnel tutum ve bakışla disipline edebilmek, salt yergi ya da övgü dolu kalıplaşmış sözlere, genel geçer yargılara başvurmadan kurmaca metni ve göndermelerini anlamlandırmaktır.

Cemil Kavukçu'nun yapıtları üzerine yazılmış eleştirel çözümlenme/deneme yazılarından seçilmiş olanları kapsayan bu kitap, yazarın ürünlerine, yazın yaşamına bütüncül bakabilmeyi ve yazınsal ürünlerin farklı okuma biçimleri ile yeniden kuruluşunu örneklendirmeyi amaçlıyor. Kitapta, yukarıda sözü edilen ilkelerden, bakıştan hareketle yazılmış yazıların seçilmesine özen gösterildi.

Başta, yapıtları, yazınsal tavrı, duruşu; öykücülüğüyle okurların, edebiyatın sağlıklı, nitelikli, sağlam ve derin sularına yelken açmasını sağlayan Cemil Kavukçu'ya; kitapta yazılarını kullanılmasına

izin veren yazarlara ve çalışma süresince uzaktan,
yakından desteklerini esirgemeyenlere teşekkürler.

Melike Koçak
Büyükdere, 2006

I

CEMİL KAVUKÇU ÖYKÜLERİ KİMLERİ, NERELERİ, NELERİ, NASIL ANLATIR?

Melike Koçak

Bazı okuma dönemleri, kendime hediye'dir. Bu dönemlerde, bir yazar seçer, ilk kitabından başlayarak eserlerini okurum. Durakladığım vakitlerde, aldığım notlarla hem metinlerin zihnimdeki anlam, kurgu hem de yazarın yazın sürecinin haritasını çıkarır ve bu haritaya bakarak başka yazarlara yol alırım. Böyle tanıdığım, tanıştığım yazarların kütüphanemde ayrı bir yeri vardır. Edebiyatımızda, Nezihe Meriç, Füzûzan, Tomris Uyar, Sait Faik, Leyla Erbil, Ahmet Hamdi Tanpınar, Orhan Kemal, Memduh Şevket Esendal, Oğuz Atay, Hasan Ali Toptaş... birlikte çıkardığımız haritaları ile beni yolculuklarımda kimi zaman hızına yetişemeyip soluksuz bırakan, kimi zaman kendilerine hayran edip dilimi bağlayan, aklıma ilk geliveren yazarlarımdır.

Cemil Kavukçu da bu yazarlardan biri. Bu yazıda, okurken biriktirdiklerimden hareketle Cemil Kavukçu öykülerinin anlam haritasını çıkarmaya; öykülerdeki izlekleri, anlam katmanlarını; kişileri, mekânları; öyküyü besleyen boşlukları anlamlandırmaya ve Kavukçu'nun öykülerinin anlam örtüle-

rini aralamaya çalışacağım.

“İzlek/kişi/mekân” ilişkileri, bu üç ögenin birbiriyle örtüşen, birbirini tamamlayan anlamsal göndermeleri; bunları çevreleyen, saran öykü atmosferi Cemil Kavukçu’nun öykülerinin temel yapı malzemeleridir.

Öyküler, iki mekânda geçer: Kent/yapay mekân; kasaba/taşra/doğal mekân. Zaman içerisinde, kentler kasabalaşır; kasabalar kentleşirken arada kalmış, kimliksiz, kendine özgü motifleri kaybolmuş yeni mekânlar, buna bağlı olarak da yaşam biçimleri oluşur, kurulur. “Yapaylaşma” yönündeki bu “benzeme/kimliksizleşme” süreci Kavukçu öykülerinin ana izleğidir. Bunu, birçok alanda gelişmesini tamamlama(mamış, sağlıklı bir büyümeyi, ilerlemeyi gerçekleştir(e)memiş toplumlardaki modernleşme süreci, olarak da genişletip açabiliriz. Kavukçu, bu sürecin bireylerin “yaşadıkları mekâna göre doğal ve yapay insan adlandırmalarını da yapabiliriz” yaşamlarına yansımalarını, etkilerini anlatır. Bu ana izleği, Kavukçu öykülerinin kişileri, kişilerin içinde buldukları, koşullar, durumlar, duygu dünyalarından hareketle açalım.

Çocukluk / Çocukluktan Yetişkinliğe Geçiş Dönemi

Cemil Kavukçu’nun öykülerindeki çocukları ki ağırlıklı olarak erkeklerdir bunlar, üç sınıfta inceleyebiliriz.

İlki, dış dünyanın her türlü kirinden, çirkinliklerinden uzakta, güvenli, korunaklı bölgelerde; özellikle annelerinin güdümü altında özenle yetiştirilen,

sokaktakilerin hiçbir koşulda yanlarına yaklaştırılmadığı çocuklar. Anneleri tarafından böyle böyle yaralanan bu çocuklar, hapsedildikleri kafesler içinde büyürler. Bu kafes, bazen evin içi, bazen evin avlusudur. “Selo’nun Kuşları”,¹ “Şimdi Öldün Sen”² öyküleri bu bağlamda okunabilir. Kendilerine ait, kendilerinin kurduğu yaşamları olmayan anneler, eşlerini kontrol edemezler. Belki de bu yüzden, güçlerini çocukları üzerlerinde dener; onların kimlerle konuşup hangi oyunları oynayacağını, dillerini kontrol altında tutmaya çalışırlar.

İkincisi; annelerin, çocuklarını köşe bucak kaçırdıkları; toplusal bakışa göreyse soyut somut, her açıdan kire, pasa bulanmış, çocuklar. Bazen, karın altında ellerini yumruk yapıp nefesiyle ısıtmaya çalışırken; bazen kuş vururken, bazen kentin göbeğinde düzenli bir şekilde işleyen saati bozmayı düşlerken, bazen bir tamircide ya da tamirciden kapılmış bir motor tepesinde gördüğümüz bu çocuklar kimsesizdir. Onlar birer “hayoş”tur; düzenin, sistemin istemediği, bozuk, terbiyelilerin ahlakını bozacak çocuklardır. Selo³ ve Sarı⁴ gibi.

Sonuncusu; yetişkinlik dönemlerinde de çocukluğun sancularından kurtulamayanlar. Babasının peşi sıra pazarlara giden, ömrü boyunca da zihnindeki baba imgesinin kontrolünden, baskısından, gücünden uzaklaşamayan bu çocukların da babalarınca yaralandığını söylemek yanlış olmaz sanırım.

“Zor Pazartesiler”,⁵ “En Büyük Gözler”⁶ “Ormanın İçlerine Doğru”,¹ “Aslangöz”² öykülerinde kimi

¹ Pazar Güneşi, “Selo’nun Kuşları”.

² Temmuz Suçlu, “Şimdi Öldün Sen”.

³ Pazar Güneşi, “Selo’nun Kuşları”.

⁴ Pazar Güneşi, “Sarı”.

⁵ Pazar Güneşi, “Sarı”.

⁶ Temmuz Suçlu.

zaman yüzey kimi zaman derin yapıda bu çocukların dünyalarında, baba figürü, otoritenin simgesidir. Korkulan baba çelişkili duyguları yaşatır çocuğa; çünkü kimi zaman ona hayran olunur, özenilir; kimi zamansa o, hayalleri yıkar. Bu ikilem, çocuklukta alınan ilk yaralardandır.

Çocukluk dönemi, yaralama imgesi ile yan yana yürür gibidir Kavukçu'nun öykülerinde ve bu ilk yaralamalar/yarılmalar ailede başlar.

Dede ve amcalar da erkek çocuklar için zaman zaman uzak durulan, zaman zaman model alınan kişilerdir. Dedeler, köşelerine çekilmiş, sırlarını yüklenmiş, hatta kendi oğullarının bedensel ve kişilik bakımından yarılmalar yaşamalarına neden olmuşlardır. Amcalar, çizginin dışında yaşayan, yüceltilen kişiler olarak, kalıplaşmış değerler dizgesinin ortasındaki çocuk için, farklı, kendine özgü dünyaya açılan pencerelerdir.

Kız çocukları, daha çok “abla” kimlikleri ile yer bulmuştur Kavukçu'nun öykülerinde kendilerine. Ev içlerine hapsedilmiş bu kızların, pencerelerin arkasından dış dünyaya karışmaya çalışırken en büyük uğraşları çeyiz hazırlamaktır sanki. Kimi zaman başları bağlatılır, fiziksel şiddete maruz kalabilirler. Uzaktan uzağa sevilirler, ulaşılamazlar, âşık olsalar da bunun önemi yoktur elbette, başkalarıyla evlenir ya da evlendirilirler. Kasabada memur bir ailenin kızıysa eğer, durum onun için biraz farklı olabilir.

Bu üç ayrı sınıftaki çocuk dünyasını izleyen, anlatan öykülerin ana anlam düzlemleri, bireye dair hikâyeleri anlatır gibi dursa da, her bir öykü alt anlam düzleminde/düzlemlerinde bireyden, bireyin

¹ *Uzak Noktalara Doğru.*

² *Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak.*

dünyasından yola çıkarak toplumsal eşitsizliğe, ayrımcılığa; anne-oğul, baba-oğul ilişkisine ve bu ilişkilerdeki hastalıklı durumlara; çocuk dünyasının naifliklerinin yetişkinlerce törpülenip yok edilmeye çalışılmasına, çocukluğun yıpratılmasına ve hızla yetişkinlere benzetilmesine göndermelerde bulunarak; bu dünyalardaki duyarlılıkları, korkuları, hüzneleri, sıkıntıları, özlemleri, beklentileri, hayalleri; haylazlıkları, oyunları, hileleri, kimsesizlikleri, yalnızlıkları anlatır.

Cemil Kavukçu ne terbiye sınırları içinde yetiştirilmişleri, ne “hayoş” denenleri, ne baba figürü altında ezilenleri eleştiren, yargılayan, yücelten ya da alçaltan bir tutum içerisindedir. Camın arkasındaki korunaklı “yuvası”nda, sıcak yatağında yatan çocuk, camın dışında, kuş vurarak ötekinin dünyasına girebilen Selo, saatin düzenini bozarak sisteme, döngüye karşı duran Sarı; gittikleri piknikte babası uyuduğu vakit kamyonun tepesine çıkıp da babası olmaya özenip kızlara da kendini kanıtlayacakken babasının tokadı ile yüreği, benliği çizilen, varoluşu zedelenen küçük erkek çocuk, babasının kaçamaklarının sonunda fiziksel ve duygusal açıdan zarar görmüş, bir sırrı yıllarca taşımanın ağırlığı altında erirken çözümü düzenin dışına çıkmakta bulmuş amca/oğul... Hiçbiri suçlu değildir; önemli olan onların hikâyelerini anlatmaktır.

Yetişkinler Dünyası

Yüzü kasabaya/taşraya/doğal(a) dönük öykülerdeki yetişkinler, “bıçkınlar, şoförler, işsizlerle dolu” kahveleri, “Yakup’un Kahvesi”ni, “Kavaklaraltı Parkı”nı, “Tabut” adlı meyhaneyi; orman içlerini, kırla-

rı, dere kenarlarını mekân tutmuş; kimliğini kaybetmeye başlamış evlerin, avluların, sokakların dünü ve bugünü arasında gidip gelen kişilerdir. Aynı mekânı paylaşan bu insanların bir kısmı, düzene uyum sağlamıştır, kendisine sunulanı kabullenecek onu yaşamayı sürdürmektedir. Bir kısmı da, düzenin dışına çıkıp kendi kurdukları hayat içinde, kendilerinden uzaklaşmadan yaşar.

Yüzü kente/yapay(a) dönük olanlarda işyerlerini, ev içlerini, gökdelen manzaralı balkonları, isimsiz parkları, caddeleri, durakları mekân tutmuş kişileri de iki sınıfa ayırabiliriz: Kente uyum sağlayanlar ve kentin döngüsünden çıkmak isteyen; ama bunu bir türlü gerçekleştiremeyenler.

Kasabayı ya da kenti değil, bir gemiyi mekân olarak seçer zaman zaman Kavukçu; ama burada da hastalıklı bir gidememe durumu vardır. Uzaklar, gitme, açılma anlamlarını çağrıştırmasına rağmen bunların tersi anlam yüklenen gemi imgesi, karşıtlık ögesidir de.

Bu mekânlar, sözünü ettiğimiz insanlar için kimi zaman özgürleştirici, kimi zaman tutsaklaştırıcı alanlar olurken, kimi zaman da sığınaktır. Yazının başlarında değindiğimiz “benzeme/kimliksizleşme” süreci yetişkinler dünyasında, hangi mekânda olursa olsun sert bir biçimde yaşanır. Kavukçu, bu süreci, bireyin dünyasından hareketle kalın çizgilerle değil, estetize ederek işlerken toplumsal gerçekleri, bunlara karşı kendi bakışını da yansıtır ve bu sürecin bir çürüme, çöküş, çözülme yarattığı tezinden yürür sanki öykülerinde.

Şu cümleleri peş peşe okuyalım:

“Eskiden kırlangıçlar da gelirdi buralara ya, artık gelmez oldular. Neden gelsinler ki; bir bakıyor-

lar geçen yaz saçağına yuva kurdukları evin yerinde yeller esiyor ya da kocaman bir apartman kondurmuşlar ki, akılları almıyor. Sen kuş olsan kızmaz mısın?”¹

“Dereler dere değildi artık.”, “...Şimdi de gözümün önünde birer birer ölüyorlar”²

İnsanlar, doğanın kendi iç dengesini bozarken, kuşlar bile buna şaşırır da insanlar bu kirlenmeye, yok oluşa, yok edişe devam ederler. Değişim sadece mekânlarda yaşanmaz. İnsani değerler ve yaşam biçimi de maddesel değişimlerle aynı hızda gerçekleşirse de bundan nasibini alır. Apartmanlar çoğalırken, bireyler kendi kutularına/dairelerine daha çok gömülecek, yaşam alanı belki daha güvenli ve konforlu hale gelirken, yaşamının sınırları, ilişkilerinin sınırları daralacak, dış dünyadan ve insanlardan uzaklaşmaya başlayacaklardır. Birey, betondan kutusunun/dairesinin içinde, teknolojik başka aletle dışarıyla bağ kurarken, kendisine sunulu olanla yetinecek, buna alışacaktır. Dostlukların, sevgilerin, paylaşımların yerini, maddi öğeler alacak; hayat tüketim çemberinde dönmeye başlayacaktır.

Çok yakın bir arkadaşlarının ölümü sebebiyle kasabada buluşan “dostlar”ın, görev bilinciyle bir araya gelip cenaze töreni biter bitmez işlerinin başına dönme isteklerini anlatan “Adı Yok”³ öyküsünde sürecin sertliği somutlanırken okur da içinde bir sızı duyar.

Hastalıklı modernleşme de diyebileceğimiz bu geçiş, her yetişkinin dünyasında aynı biçimde, düzeyde yaşanmaz. Bazı yetişkin dünyalarında, bir çıkışsızlık, çözümsüzlük, arada kalmışlık duyguları

¹ Pazar Güneşi, “Bildircin Yağmurları”, syf. 59.

² Pazar Güneşi, “Derelerde”, syf. 67, 68.

³ Gemiler de Ağlarmış.

hüküm sürer. Kişiler, kendilerinin biçmediği, seçmediği, kurmadığı; kendilerine sunulan yaşama sığmaya, ayak uydurmaya çalışmakta güçlük çeker, sıkışıp kalırlar. Yalnızdırlar, her şeye ve herkese yabancıdırlar, yabancı değilmiş gibi davranmaya çalışır, kendilerinden daha da uzaklaşırlar. İçlerine dönerler. Kentlerine ya da kasabalarına; buralarda da işlerine, evliliklerine, çocuklarına, düzene, rollerine hapsolurlar. Çıkış yolu, çözüm bulamazlar. İnançlarını da kaybederler. Bir arayış hep vardır; ama bu sadece konuşmalarda kalır. Kavukçu öykülerinin gidemeyen/gitmeyen gemileri gibidirler.

“Derelerde” öyküsünün sonunda, anlatıcı, anlatı kişilerinin konuşmasının nasıl devam edeceğine dair tahminde bulunurken kendinden çok emindir. Bu, tahmin de değildir. Hep böyle olmaktadır sanki:

*“Sonra yok olan balıkları konuşacaklar, dereleri ve onları silip süpüren fabrikaların atıklarını, şarap gibi bir nimeti, eskiden her şeyin daha güzel olduğunu...”*¹

*“Ne yapalım, her yeri kirletiriz biz. Bol kazanmak bol yemek için çalışıyoruz. Kazandıkça daha bol boşaltmaya hakkımız var. Her şeyin içine.”*²

Çıkış arayan bir kişinin bu cümlesi, modernizm eleştirisine kapitalist sistemin eleştirisini ekleyip insanın ve insana dair duygusal bağlamda ne varsa hepsinin öğütülüşünü özetler gibidir. Daha çok kazanma, tüketme, boşaltma, kirletme, yok etme/öğütme döngüsü. İyileşmez, iyileşemeyecek, daha da yayılacak, bütün bedeni saracak bir hastalıktır bu.

Bu yayılmayı; bozulmanın, kirlenmenin, çürü-

¹ Pazar Güneşi, “Derelerde”, syf. 69.

² Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak, “Son Sığınak”, syf. 107.

menin dozunun zaman içindeki artışını, hızını, sonuçlarını “Yosun Tuttu Gözlerim” öyküsünde:

“Burayı da çöplüğe çevirmişler.. Kent radyosunun deneyimsiz (konuşurken sürekli hata yapıyorlar) ve şımarık iki bayan sunucusu aralarında şakalaşarak (doğal görünme, birilerine öykünme çabaları) bir istek parçası sunacaklarını anons ediyorlar (...) Şu kente bak... Şu fabrika bacalarına, şu yüksek yapılara, organize sanayiinin kuşattığı şu yerlere bak!”¹

cümlelerinde okuruz. Dil, sanat, davranışlar hepsi kuşatma altındadır. Ama boşa bir hayıflanmadır bu; çünkü aynı kişi bu tür “geçmiş özlemleri”nden hoşlanmadığını söylerken özeleştirisini, eleştirilerini de yapar:

“Gözlerini aç ve gerçeği gör. Bu kent o kent değil, şu otomobilin içinde biraz içen bizler de o biz değiliz.”²

Peki başka neler olmaktadır bu hızlı çürüme, çöpleşme sürecinde?

“Kına-Gece”de, kına gecesine çalgıcı olarak gelen üç Çingene’den biri, darbuka çalan bir gençtir. Bu çocuğun geleceğine dair anlatı kişinin öngörülerini okuyalım:

“(...) yanık ve erkekleşmemiş sesiyle en kral şarkıcıya taş çıkartırdı. Geleceği parlaktı çocuğun, biri elinde tuttu mu ün basamaklarını beşer onar atlaya atlaya çıkar, daha ne olduğunu anlamadan paraya boğulup köşeyi dönerdi. Altına kıyak bir araba çeker, en güzel kızlarla boy boy resimleri çıkardı gazetelerde. Elinden tutarlarsa tabii... Yoksa o da esrara vurgun, düğünlerde yitip gitmiş, bir sarhoş

¹ Uzak Noktalara Doğru, “Yosun Tuttu Gözlerim”, syf. 22.

² Uzak Noktalara Doğru, “Yosun Tuttu Gözlerim”, syf. 22.

narası ödüllü, yangını sönmüş bir serseri olarak kalacaktı..."¹

Elinden tutanların başkalarının elinden tutmaya başladıklarını, bunun zaman zaman estetikte, değerlerde anlam ve nitelik erozyonuna yol açtığını; bazı hayatların bu yolla kurulduğunu, kiminse kurutulduğunu görüyor, okuyor, yaşıyoruz.

Yukarıdaki bir alıntıda da gördüğümüz gibi, dil de bozulmuştur.

"İşsizliğin Uzun Günlerinden Biri"nde "Vaay... Ooo... Sen!' gibi coşku dolu, bize başkalarınca benimsetilmiş bu sağlıksız kalıtların yapaylığı içinde kucaklaş"ır² iki arkadaş. "Kovan" öyküsünde, otogara gitmek için taksiye binen anlatı kişisi bir içdiyalog kurgular takside; "Bana taksici deme, ben taksi yapmıyorum, taksi sürüyorum, sürücüyüm, adım Sami."; radyo açıktır ve "anadilini bıçaklayan sunucu bir kız (...)dinleyicilerle gevezelik ediyor, yerli yersiz gülüyor. Doğal görünmeye çalışıyor, ama beceremiyor."dur.³ Dilsel inceliklerin, duyarlıkların kaybedilmesine paraleldir toplumdaki diğer kayıplar da.

Tekdüzeliklerle, sıkıntılarla, yalnızlıklarla etrafi sarılmıştır bireyin. İşyeri ilişkileri, aile içi ilişkiler, caddelerin kalabalığı, sıklığı, durakta konuşmadan bekleyişler, vitrin önleri, televizyon karşısına kilitlenmişlik... Birbirini anlamadan, birbirine teğet geçerek yaşamaya başlar insanlar.

"İki otobüs yolculuğu arasında sıkışmış bu daracık yaşama katlanmak öylesine kolay ki, insan günlerin nasıl geçtiğini anlayamıyor bile. Her şey 'günaydın' ve 'iyi akşamlar'la sınırlanmış... Bir gün bu ser-

¹ Temmuz Suçlu, "Kına-Gece", syf. 123.

² Temmuz Suçlu, "İşsizliğin Uzun Günlerinden Biri", syf. 150.

³ Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak, "Kovan", syf. 69, 70.

*vislere binmeseler yaşamayı şaşırarak gibiler.*¹ der Çalınamayan Gün'ün ana kişisi ve anlatıcısı “konuşma[yan]”, “gülme[yen]”, “dert yanma[yan]” insanlar arasında, bu “tekdüzelik çarkının içinde ağır ağır öğütül[düğünü]” düşünür. Karamsardır, şaşkındır. “Gece” öyküsünde, ana kişi pencereden dışarı bakarken üç genç görür. Bu gençler,

*“ne top oynamış, ne yengi için sevinip yenilgiye hırslanmış, ne de sevgili düşlemiş... Geleni geçeni acımasız bakışlarla süzen kaskatı bir maske geçirmişler yüzlerine.”*² Düşünür,

*“Kısa bir sürede nasıl bunca hor görülme genç türedi anlayamıyorum... Nereye gidiyoruz? Her şey, kopuverecek bir fırtınanın gerilimli sessizliği içinde... Bir yandan birbirinden kopan ilişkiler, arkadaşlıklar... yalnızlaşmalar... Ne oluyoruz?”*³ sorusu, sorgulamaları bitmez, cevaplar bulamaz.

“Kovan” öyküsünde,

*“...kendimle buluşmaya gidiyorum. İçimdeki ayaklanmayı orada bastıracağım. Kansı bir darbe olacak; efendi görünüşlü, romantik ve serseri yanımı oturtacağım tahtıma...”*⁴ diyen ana kişi gibi, doğaya, doğal olana kaçmaya, uzaklaşmaya çalışıp arınmayı isterler. Geçmişten, çirkinleşen insanlardan ve ilişkilerden, değer yitiminden de kaçıştır onların. Kalabalıklar içinde var olamamışlardır, yalnız kalmaktır bütün dilekleri; ama kendileriyle kaldıklarında da çocukluğa kadar yapılan yolculuklarda karşılaşılan bir baba tokadı; bir hastalık, bir ölüm, hasta, somurtan, suçlarını yüklenmiş bir dede; ablanın el emeğiyle dolu çeyiz sandığının

¹ Pazar Güneşi, “Çalınamayan Gün”, syf. 85.

² Patika, “Gece”, syf. 91.

³ Patika, “Gece”, syf. 91.

⁴ Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak, “Kovan”, syf. 68.

baba tarafından atılarak kırılması, yanağı dayaktan kızarmış bir ablanın hatırlanışı ile yalnızlık/varoluş yaralanabilir. Bağlarından, bağımlılıklarından, o güne kadar üzerlerine yapışanlardan ve yapıştırılanlardan kurtulamazlar; kentleri onların peşini bırakmaz. Kent de kasaba/taşra da onlar için aynıdır. Sonunda kimi zaman bir teslimiyet bekler kaçanı; “İçeri giriyorum Koca Papaz, gördüğün gibi.”¹

Cemil Kavukçu’nun öykülerinde, çocukken “Hayoş” olanlar, yetişkinliklerinde de özgürleşme arzusunu bırakmayarak, bunun peşinde koşup, bisikletini çizginin en ucuna sürenlerdir sanki.

Toplumun, geleneklerin çemberinde hapsolmemiş; kendilerine özgü bir yaşam kurmuş bu kişilerin düzenleri, çoğunluğun düzeniyle uyuşmaz elbette. Yaşama/ölümle, her şeyle, herkesle oynayan bu kişilerin, dokunulmamış, hep uzak durulmuş, dikkat çekmemiş yaşamlarını öykülerine konu edinen Cemil Kavukçu, dağlara, ovalara, balkondan uzaklara bakıp “dört duvarlı” odanın “beşinci pencere”sini arıyorken öykülerinde, gözünü, kendilerine sunulanı, dayatılanı kabullenmeyen bu insanların yaşamına çevirir de orada başka bir pencere, soluklanma alanı açar önümüze.

Kendi kurdukları oyunlarla “değişen, kabuk değiştiren, değişirken de yozlaşıp çirkinleşen bir dünyaya, iletişimsizliğe tepki gösteren”² kişilerdir bunlar “Cemse Ölüyor” öyküsündeki Cemse karakteri gibi. “Kanaryadaki Kafes”te de³ “Vız” ve “Amca İhsan”ın olmayan kuşlara kafes yapıp, sonra içine kendilerinin oturması da kendi kendilerine oynadıkları bir oyun değil mi?

¹ *Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak*, “Olmuyor Koca Papaz”, syf. 100.

² *Uzak Noktalara Doğru*, “Cemse Ölüyor”, syf. 46.

³ *Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak*, “Kanaryadaki Kafes”.

MELİKE KOÇAK

BEŞİNCİ PENCERE

İNCELEME

FOTOĞRAF: H. KAĞAN FIRAT

Bazı okuma dönemleri, kendime hediyemdir. Bu dönemlerde, bir yazar seçer, ilk kitabından başlayarak eserlerini okurum. Durakladığım vakitlerde, aldığım notlarla hem metinlerin zihnimdeki anlam, kurgu hem de yazarın yazın sürecinin haritasını çıkarır ve bu haritaya bakarak başka yazarlara yol alırım. Böyle tanıdığım, tanıştığım yazarların kütüphanemde ayrı bir yeri vardır. Cemil Kavukçu da bu yazarlardan biri.

Beşinci Pencere – Cemil Kavukçu Kitabı, edebiyatımızın son dönem yetiştirdiği en önemli öykücülerden Cemil Kavukçu üzerine dergilerde yazılmış yazıları, incelemeleri bir araya getiriyor. **Melike Koçak**'ın derlediği, hazırladığı bu kitap ilk yapıtlarından bugüne öykücülüğümüzün gündemindeki bir sanatçıyı yakından görme olanağı sağlayacak okurlarımıza.

KAPAKTAKİ FOTOĞRAF: CEMİL KAVUKÇU
(Fotoğraf: Erdal Öz)

ISBN 978-975-07-0923-4

9 789750 709234

<http://www.canyayinlari.com>